

Poznámky k justičnej reforme v Moldavsku

Dňa 4. mája 2023 som sa zúčastnila online debaty o plánovaných justičných zmenách v Moldavsku. Keďže podľa mojich vedomostí som bola jediným členom súdnej rady a slovenským sudcom, ktorý sa debaty zúčastnil, dovoľm si zverejniť na účely informovania ostatných zopár poznámok.

Moldavsko na základe jeho proeurópskej orientácie schválilo resp. pripravuje legislatívu, na základe ktorej má dôjsť k rozsiahlej justičnej reforme. Benátska komisia k tomuto procesu vydala viacero odporúčaní. Jedným z odporúčaní je, aby sudcovia, ktorí sa podrobujú overeniu v rámci justičnej reformy, mali účinný opravný prostriedok nápravy proti rozhodnutiu prijatému v rámci procesu ich preverenia.

V tomto aktuálne prebiehajúcom období by malo dôjsť ku kreovaniu špecializovaného Antikorupčného súdu, ktorý by mal súdiť korupčné kauzy. Na stole je požiadavka, aby sudcovia tohto súdu mali osobitne určené ohodnotenie oproti iným moldavským sudcom, čo vytvára problém diskriminácie ostatných sudcov. S týmto problémom sa zatiaľ nevysporiadali.

V priebehu nasledujúcich 3 až 4 rokov je na pláne mimoriadna preverka všetkých sudcov. Túto preverku má vykonávať mimoriadna špeciálna komisia. Jej právny základ tkvie v prijatom zákone, ktorý upravuje jej pôsobnosť. Ohľadom zloženia tejto komisie zohráva dôležitú úlohu parlament. Špeciálna komisia má mať polovicu členov z Moldavska a druhú polovicu zo zahraničia. Na otázku, prečo nie je tvorená výhradne národnými kandidátmi, bolo odpovedané, že pre vysokú mieru vnímanej korupcie a nízku dôveru verejnosti je zvolený model vhodnejší. Účelom komisie bude preveriť citujem „finančnú a morálnu integritu“ sudcov, t.j. nie otázku profesionality. Zaznela informácia, že čo sa týka finančnej integrity, špeciálna komisia by mala mať prístup k finančným záznamom týkajúcich sa sudcov niekoľko rokov spätne. Vzorom pre takýto proces má byť preverka sudcov, ktorá už prebehla v Albánsku a na Ukrajine.

Táto špeciálna komisia už medzičasom začala svoju činnosť s preverkami sudcov Najvyššieho súdu Moldavska, ktorý v tomto období prechádza procesom rekonštrukcie. Víziou je, aby vo finále polovica sudcov Najvyššieho súdu Moldavska po reforme bola tvorená odborníkmi zvonka, t.j. nie doterajšími sudcami najvyššieho súdu. Z pôvodného zloženia najvyššieho súdu malo prejsť preverkami nateraz len 20%, nakoľko viacerí sudcovia sa vzdali výkonu funkcie sudcu. Zo zverejnených informácií vyplýva, že 20 z celkom 25 aktívnych sudcov najvyššieho súdu sa vzdali funkcie sudcu.

Aktuálne pre citujem „bojkot“ sudcov a ich účasti na reforme, sa borí Najvyšší súd Moldavska s vážnym problémom – nemá kto súdiť. Preto sú na prechodné (3 až 6 mesačné) obdobia pridelení sudcovia súdov nižšej inštancie na výkon funkcie sudcu najvyššieho súdu.

V rámci debaty bol spomenutý u nás známy pojem „justičný korporativizmus.“

Ako dôležitý cieľ bolo zadané zlepšiť komunikáciu s predstaviteľmi súdnictva, pretože bez ich spolupráce môže dôjsť nielen ku kolapsu najvyššieho súdu, ale aj k paralýze celej reformy a justičného systému.

V súvislosti s bojom proti korupcii v Moldavsku a v Gruzínsku, odznela tiež informácia, že USA pridali v apríli 2023 na svoj sankčný zoznam štyroch gruzínskych sudcov.

Viac informácií je možné dohľadať:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2023\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2023)005-e)

<https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?opinion=1114&year=all>

<https://www.gov.md/en/content/moldovas-supreme-court-justice-be-reformed>

<https://www.theguardian.com/world/2023/apr/12/us-puts-sanctions-on-four-georgian-judges-over-significant-corruption>

<https://balkaninsight.com/2023/03/28/in-moldovan-court-resignations-a-question-of-principles-or-pay/>

V Bratislave, dňa 15.mája 2023

Dana Jelinková Dudzíková